

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2000 m. lapkričio 4 d.

Nr. 216 (40)

Saturday supplement November 4, 2000

No. 216 (40)

Aštuonioliktoji premijų šventė

Kultūra, anot filosofų, tai medis, kurį maitina žemė, girdo lietūs, vaišina saulė, gaivina oras. Kultūra paliečia tautas ir kiekvieną žmogų. Laiskas bėga. Su jo tekme keičiasi žmonija. Okupacija, tremtis, karai paveikia kultūros formas. Musų krašto kultūra ir tautinis kūrybinis menas skiriasi nuo išeivijos patekusių lietuvių. Tauta išgyveno dvasinę ir kultūrinę okupacijos priespaudą, o išeivijos kultūrą paveikė svetimas kraštas. Tačiau išeivijos kultūra reikšėsi ir tebesireikšia atskiruose individuose. Tie individai atiduoda savo jėgas kūrybai ir laukia auditorijos. Išeivijoje kultūrininkų darbo inšasas lietuvišką gyvenimą ir lietuviškos išlikimą buvo ir yra reikšmingas. Išeivijos kultūrinis gyvenimas, tikimės, dar gyviau suzydės, kai dabar vis labiau įsijungia didesnis tautiečių ir kultūrininkų skaičius iš Lietuvos. Atsiranda galimybė kultūrininkus atsikvies-

ti iš tėvynės. Ateities kartos studijuos, iškels išeivijos kultūrinę išlikimą ir jo reikšmę svetimame krašte.

JAV LB Kultūros taryba jau aštuonioliktoji kartą pažymės mūsų iškilus kultūros kūrėjus atitinkamais žymenimis, o Lietuvos fondas — pinigėmis dovanomis. Šiais metais Lietuvos fondas yra paspyręs po 1,000 dolerių penkioms premijoms: dailės, muzikos, radijo, žurnalisto-spauždos darbuotojo ir lituanistinės mokyklos. Buvo sudarytos komisijos premijuotiems kūrėjams parinkti: dailės premijai — pirm. Daiva Karužaitė, Vanda Alekniene, Juozas Mielulis, Regina Jautokaite ir Julija Gylėnė; muziko — pirm. Leonardas Šimutis, PHD, Loreta Venclauskienė, PHD ir Kazys Skaisgiris; radijo — pirm. Julija Dantienė, Vytas Maciūnas ir Raimonda Rukšienė; žurnalisto — pirm. Rūta Sakienė, Pranas Mazelis ir Pranas Visvydas; lituanis-

tinės mokyklos — LB Švietimo taryba, pirm. Regina Kučienė.

Aštuonioliktoji Premijų šventė vyks St. Petersburg, Floridoje, lapkričio 18 d., šeštadienį, 5 val. p.p. Šventę globoja Floridos LB apygarda, pirm. Algirdas Duda. Akademijos meninę dalį atliks muziko Dariaus Polikaicio vyrų oktetas iš Čikagos. Bus iškilmingas premijų įteikimas ir laureatų žodis bei sveikiniai. Šventei vadovaus Angelė Karnienė.

Šiais metais sveikinsime: Karolį Milkovaitį, Magdalėną Stankūnienę, Vytautą Volerį, Vytautą Strolį ir Čikagos Lituanistinę mokyklą.

JAV Lietuvių Bendruomenė ir Lietuvių fondas yra kultūros darbų remėjai. Sveikiname laureatus ir didžiųjų jų pasiektais laimėjimais. Kurkite ir gyvuokite!

Marija Remienė
JAV LB Kultūros tarybos pirmininkė

Čikagos lituanistinė mokykla šiu, 2000-2001, mokslo metų pradžioje.

D. Badarienės nuotrauka

Čikagos lit. mokyklai paskirta švietimo premija

Stasio Dirmanto pagerbimo komiteto sekretorius ir biografas periodikoje, prel. dr. Juozo Prunskio pagerbimo komiteto pirmininkas, kun. dr. Jono Borevičiaus pagerbimo komiteto pirmininkas, kun. dr. Vytauto Bagdanavičiaus pagerbimo komiteto narys, gen. št. pulk. Karolio Dabulevičiaus pagerbimo komiteto pirmininkas ir daugelio kitų renginių bei komitetų pirmininkas ar narys, dažnas įvairių švenčių, minčių paskaitininkas. Nuo 1970 m. Lietuvių žurnalisto sąjungos narys, nuo 1991 m. centro valdybos vicepirmininkas, nuo 1995 m. Lietuvių žurnalisto sąjungos pirmininkas. Nuo 2000 m. pradžios Lietuvių rašytojų draugijos narys.

Karolis Milkovaitis išleides 4 knygas ir ruošia penktą. Tai trys eilėraščių knygos: *Lėdinės kregždės* — 1983 m. Čikaga, *Saulėtekio upės* — 1984 m. Čikaga, *Akimirkų amžinybės* 1991 m. Kaune, ir romanas, išleistas 1990 m. Kaune — *Slibinų miške*.

K. Milkovaitis reikiiasi įvairioje lietuviškoje periodikoje jau nuo 1932 m. Lietuvoje, paskui Vokietijoje ir Amerikoje. Be tikrosios pavardės dažnai pasirašydama Suduvos Julias ir J. Pušinio slapyvardžiais.

Negalima užmiršti vieno labai didelio, daug laiko ir sugebėjimų atimantio K. Milkovaitio darbo — tai *Pensininko* žurnalas. K. Milkovaitis tą žurnalą įkūrė. Pradžioje, prieš 17 metų, tai buvo kelių puslapių žiniaraštis, kol po dvejų metų, 1985 m., išaugo į svarų žurnalą, kurį jis redagavo ir redaguoja, didesnę dalį pats prirašydamas. *Pensininko* žurnalo vardas truputėlį klaidina žmones. Reikia pastebėti, kad šis žurnalas mėgsta skaityti įvairaus amžiaus skaitytojai, ne tik pensininkai. Kiekvienas jame randa ką nors įdomaus ir sau pritaikomo. Žurnalas mieliai skaitomas ne tik Amerikoje, bet ir Kanadoje, Pietų Amerikoje, Australijoje, Vokietijoje, labai mėgstamas Lietuvoje.

Jau daug metų *Pensininko* redaktorius K. Milkovaitis gyvena Yorba Linda CA., o administracija ir leidėjai — Čikagoje. Dideli nuostoliai apsunkena bendrą darbą, tačiau, prieš gerų norų ir gerai visiems sugyvenant, visi sunkumai nugalimi. Tikime, kad K. Milkovaitis dar ilgai redaguos *Pensininką*.

Birutė Jasaitienė

Čikagos lituanistinė mokykla (CLM) yra mokyimo įstaiga, kurioje dirba bendraminčiai žmonės. Mokykla — tai ne vien pastatas ar vieta — visų pirma, mokykla — tai vaikai ir mokytojai.

Šeštadieninėje lietuviškoje mokykloje viena užduočių yra lietuviškos dvasios ugdymas ir lietuviškųjų tradicijų puoselėjimas. Tik tautiškai stiprus vaikai išauga į tautiškai stiprius suaugusiuosius ir sukuria stiprią lietuvišką bendruomenę.

Čikagos lituanistinė mokykla įkurta 1992 metais, rugsėjo mėnesi. Trijų mokyklų tėvų komitetai nusprendė sujungti Čikagos mieste veikiančias lituanistines mokyklas dėl mažėjančio mokinių skaičiaus. Čikagos aukštesnioji lituanistinė mokykla, Dariaus-Girėno pradinė bei Kristijono Doneičio aukštesnioji ir pradinė susijungė į vieną Čikagos lituanistinę mokyklą.

Tėvų komitetas sudaro 4 ar 6 tėvai. Šių metų tėvų komiteto pirmininkai — Jonas Butauskas ir Erika Brooks. Visus aštuonerius metus Virginija Buženienė, mokyklos dabartinė administratorė, dirba kas šeštadienį.

Tėvų komitetas pakvietė Jūrą Dobilienę vadovauti susijungusiai mokyklai. Ji pasiliko mokyklos direktore visus devynerius metus. Su mokyklos administraciniais darbais padėjo mokyklos administratorė ir direktorės pavaduotoja. Administratorėmis buvo: Daina Dumbrienė (5 metus), o šiuo metu Virginija Buženienė (antrus metus). 1994 metais pakvietė Martę Utz tvarkos administratore. Ji prižiūrėjo vaikų elgesį pertraukų metu, rūpinosi, kad mokiniai tvarkingai rengtųsi ir prideramai elgtųsi. Šiais metais direktorės pavaduotoja sutiko dirbti Laima Apanavičienė.

CLM nuomoja tėvų jėgų pastatą Čikagos Jaunimo centre. Naudojami ir seno, ir naujo pastato kambariai. 1994-1995 metais mokykla atidarė CLM biblioteką. Pirmoji bibliotekinė, Vakare Valaitienė, penkerius metus prižiūrėjo knygas ir ruošė kasmetinius skaitymo konkursus. Paskutiniuosius dvejus metus biblioteką tvarko ir prižiūri Dainora Baliutavičienė. Jai padeda Ilona Garkevičiūtė.

CLM pamokos vyksta šeštadieniais nuo 8:30 val. ryto iki 1 val. po pietų. Kiekviena pradinės mokyklos pamoka tęsiasi 20-30 minučių, o pietų pertrauka 20 minučių. Aukštesniosios mokyklos 6 pamokos tęsiasi tarp 40 ir 30 minučių, o pietų pertrauka 30 minučių. Mokslo metai prasideda pirmą rugsėjo šeštadienį po Darbo dienos ir baigiasi šeštadienį prieš Kapų puošimo dieną. Iš viso mokiniai lanko pamokas 33 šeštad. nius.

Mokykloje veikia 14 klasių: kiškių darželis, vaikų ratelis, darželis, pirmas, antras, trečias, ketvirtas, penktas ir šeštas skyrius; septinta, aštunta, devinta ir dešimta klasė. Lietuviškai besimokančių vaikų klasė veikia septynerius metus, suaugusiųjų dvejus metus. Mokiniai, baigę 6 skyrius, gauna lankymo pažymėjimą, o, baigę visus 10 metų — baigimo atestatą. Baigę 10 klasių ir gavę baigimo atestatą, mokiniai gali gauti kreditą amerikiečių gimnazijoje ar universitete už užsienio kalbos mokėjimą.

1992-1993 m. m. CLM mokyklą lankė 140 mokinių; vėliau mokinių skaičius mažėjo, o 1998-1999 pradėjo didėti. 2000-2001 mokslo metais į CLM užsiregistravo arti 200 mokinių. Mokyklą taip pat lanko vis daugiau iš Lietuvos. Kelis paskutiniuosius metus mokykloje išryškėjo svari mokinių, atvykusių iš Lietuvos, persvara. Šiuo metu jie sudaro apie 85 proc. visų mokyklos mokinių.

CLM moko 32 mokytojai. Prie mokytojų prisideda ir spaudos administratorius — Juozas Placas, muzikos palyda — Evelina Karalienė ir Rosita Strazdienė, bibliotekinė — Dainora Baliutavičienė, jos padėjėja Ilona Garkevičiūtė, dainavimo mokytoja — Dalia Gedvilienė, dvasinio auklėjimo ses. Laimutė Kabišaitė ir ses. Ramutė Naujalytė, tautodailės — Daiva Blazulionienė, programų koordinatorius Antanas Rašymas, sekretorė ir pagalbinė mokytoja Violeta Juronienė, pagalbinė mokytoja Violeta Jokubavičienė. 2000-2001 metais pradžios mokykloje dirba še mokytojai: kiškių ratelį moko Silvija Eglėnaitė ir Rasa Zakarauskienė, vaikų ratelį — Birutė Tamulynaite ir Au-

drone Survilienė, darželį — Jolanta Gudėnaitė, Violeta Einiškienė, Laima Katarzienė ir Jolana Valaitienė, 1 sk. — Giedrė Starinskienė, 2 sk. — Renata Butauskienė, 3 sk. — Loretta Sabeckienė, 4 sk. — Vilija Aukštuolienė, 5 sk. — Rolanda Varnauskienė, 6 sk. — Virginija Melone, tautinius šokių — Nijolė Pupienė ir Onutė Cvilikienė.

Aukštesniojoje Hedvina Dainienė moko geografiją ir grožinį skaitymą, Rūta Jautokaite — lietuvių kalbą ir grožinį skaitymą, Laima Apanavičienė — lietuvių kalbą, Vida Baliutavičienė — istoriją, Jolanta Buzinauskytė — lietuvių literatūrą, Virginija Dargis — tautinius šokus.

CLM per 9 metus mokė šie mokytojai: Adomaitis ses. Aušra; Andrejevičienė Jolanta; Apanavičienė Laima; Aukštuolienė Vilija; Aušra Valdas (liut. kun.); Aušrienė Nora; Baliutavičienė Vida; Bielskus Mindaugas; Blazulionienė Daiva; Blekiene Reda; Brooks-Burokas Erika; Butauskienė Renata; Buzinauskytė Jolanta; Dainienė Hedvina; Dargis Virginija; Daugulytė Laura; Dobilienė Jūratė; Dubauskaitė Zita; Dumašius Vidas; Dumbrienė Daina; Eidukienė Danutė; Fabianovich Violeta; Einiškienė Violeta; Fischer-Tautvilaitė Jūratė; Gaizutytė Vida; Garkevičiūtė Ilona; Gecevičienė Rimas; Gedvilienė Dalia; Gintautienė Loretta; Grybauskienė Danutė; Grybauskienė Jūratė; Gudėnaitė Jolanta; Gudis Sigitas; Ivinskienė Eglė; Jankauskaitė Jūratė; Jautokaite Rūta; Jokubavičienė Violeta; Jokubavičius Antanas; Juknienė Jolanta; Jurgutienė Erika; Juronienė Violeta; Kabišaitė ses. Laima; Kalnienė Cėse; Karalienė Evelina; Katarzienė Laima; Kazlauskaitė Audra; Keželiene Rita; Keleciene Ramunė; Kripavičiūtė ses. Zita; Kuzmickaitė ses. Daiva; Kvantaitė Renata; Lapkus Dainas; Lapkuvienė Odeta; Liaugminienė Eugenija; Lukienė Ramunė; Masilionis Juozas; Melone Virginija; Mikuzienė Dana; Mockuviene Rūta; Normantaitė ses. Stasė; Norvilienė Jūratė; Pabedinskas Vytautas; Paliokas kun. A.; Pestininkienė Janutė; Pakalniškienė Violeta; Paltanavičiūtė Lina; Paulikienė Eglė; Petersonaitė Daiva; Placas Juozas; Placienė Marija; Pupienė Nijolė; Radvilavičienė Dalia; Rašymas Antanas; Sabeckienė Nukelta į 2 psl.

Karoliui Milkovaičiui — žurnalisto premija

Kasmet yra skiriamos įvairios premijos pažymėti nusi-pelnčius asmenis, kurie daug dirba, kad išeivijoje išlaikytumėte lietuvišką tautinį susipratimą ir tautinę kultūrą. Premijas skirsto įvairios komisijos, sudarytos JAV LB Kultūros tarybos, o premijas finansuoja Lietuvių fondas.

Šiais metais žurnalisto premija buvo paskirta žurnalistinei, visuomenininkui, poetui, redaktoriui Karoliui Milkovaičiui. Žurnalisto premijai asmenį parinkti ir premiją paskirti JAV LB Kultūros taryba sudarė komisiją Los Angeles, CA, kuriai pirmininkavo Rūta Sakienė, o nariais buvo Pranas Visvydas ir Pranas Mazelis.

Dažnai pagalvojame, kas tie žmonės, kurie gauna premijas ir kodėl jas gauna. Tačiau žmonės, kurie gauna premijas, yra tokie pat, kaip ir visi, tik jie daug daugiau dirba, au-koja savo sugebėjimus, laiką, kad lietuviška išeivija išliktų gyva.

Karolis Milkovaitis gimė 1915 m. Pilviškiuose, Vilka-viško apskrityje. Čia lankė pradžios mokyklą. Nutrauktą vidurinėsios mokyklos moks-lą (nuo 1941 iki 1944 m.) tęsė Kaune, tuo metu veikusiame Suaugusiųjų institute, bet, ka-ro veiksmams priartėjus, tu-rėjo iš 6 klases pasitraukti.

Nuo 1936 iki 1938 m. buvo puskarininkis ir karo radijo telegrafininkas 9 pėstininkų pulke ir Ryšių batalione. Nuo 1940 iki 1944 m. tarnavo Kau-no miesto Priešgaisrinėje ap-saugoje kapitono laipsniu.

Toms pareigoms pasirodė, baigdamas ugniagesybos ir priešlektuvinės apsaugos va-dų kursų bei vidaus degimo variklių mechanikų kursus. Budamas tose pareigose, or-

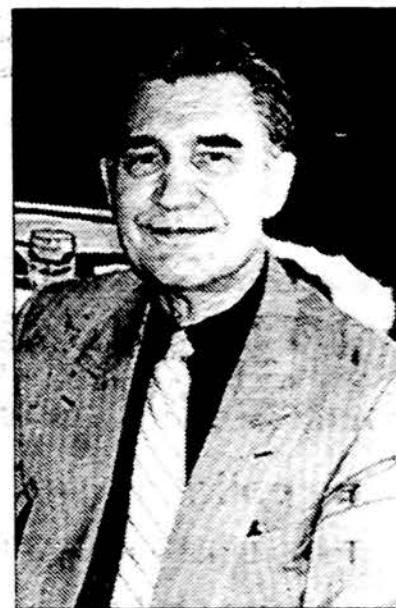
ganizavo priešgaisrinės ir priešlektuvinės apsaugos pa-galbinis savanorių vienetus, savo parašu tvirtindamas, kad jie neva reikalingi Kauno miestui apsaugoti nuo bombų sukelto gaisrų. Tie vienetai iš esmės nebuvo reikalingi, bet jų nariai buvo atleisti nuo vi-sokių, vokiečių įvestų, karo prievolių. Budamas jautrus bombų sukelto gaisrų pavojui, vokiečių policijos vadas dažniausiai tuos sąrašus patvir-tindavo. Kad vokiečiai neiš-aiškintų tos priešvokiškos veiklos, K. Milkovaitis organi-zavo viešus ugniagesybos pra-timus ir skaitė tomis temomis paskaitas. Nuo prievolių at-leistiesiems buvo jo parašu išduodami pažymėjimai. Tuo būdu K. Milkovaitis apsaugojo apie 250 kauniečių nuo vo-kiškių prievolių.

1943-1944 m. K. Milkovaitis buvo *Policijos* žurnalo ugni-agesybos dalies redaktorių. Žurnalo vyriausiasis redakto-rius buvo Bronius Kviklys.

Prie Kauno priartėjus fron-tui, K. Milkovaičiui šeima pasi-traukė į Palangą, kur gyveno Milkovaitienės tėvai. 1944 m. spalio 9 d. per Klaipėdą, Ne-ringą su žmona ir mažamete dukrele, K. Milkovaitis pasi-traukė į Vokietiją.

Po karo Vokietijoje Milkovaičiui šeima atsidūrė britų zo-noje, Rendsburgo lietuvių ir estų pabėgelių stovykloje. Čia K. Milkovaitis buvo stovyklos komendantas. Persikėlęs į Liubecko lietuvių, latvių, len-ku pabėgelių stovyklą, buvo jos komendantu ir Lietuvių Bendruomenės komiteto pir-mininku. Vėliau dirbo UNR-RA sandėlio vedėju.

1950 m. Milkovaičiui šeima emigravo į JAV ir apsigyve-no Čikagoje, kur K. Milkovai-tis baigė Belmont technikos mokyklą ir Allied technikos

Žurn. Karolis Milkovaitis.

institute pramoninę inžine-riją.

Nors uždirbdamas šeimai duoną, Karolis Milkovaitis taip pat plačiai reiškėsi visuomeninėje veikloje. Jis buvo Lietuvių tautinės sąjungos Čikagos skyriaus pirmininkas, nuo 1976 m. iki 1987 m. (ketu-riais kadencijomis) Lietuvos Šau-lių sąjungos tremtųjų pirmi-ninkas ir garbės narys. Lietu-vių karių veteranų „Ramovė“ sąjungos garbės narys, nuo 1983 iki 1987 m. Vasario 16-tosios gimnazijos, Vokiet-i-joje, remimo ir išlaikymo cen-trinio PLB komiteto pirminin-kas. Tuo metu komitetas surinko apie 54,000 dolerių gimnazijai paremti, išsiuntė 28 siuntas įvairių knygų ir apie 10 muzikos instrumentų gimnazijos orkestrui.

Karolis Milkovaitis 1978-1979 m. buvo tuomet vieninte-li išeivijoje Romo Kalantos paminklo statymo sumanyto-jas ir statybos darbų vykdyto-jas Čikagoje. Jis priklausė daugybei komitetų, tai Či-ka-gos Jaunimo centro tarybos narys, *Draugo* dienraščio iš-ilaikymo renginių komiteto vi-cepirmininkas, Laisvės Kovų paminklo Čikagoje globos ko-miteto narys, Laisvės kovų pa-minklo atnaujinimo komiteto pirmininkas, generolo prof.

Dailės premija Magdalenai B. Stankūnienei

Šių metų Kultūros tarybos dailės premija buvo paskirta dailininkei ir meno archyvis-
tei Magdalenai Birutei Stan-
kūnienei-Stankūnei. Premijos
komisija sudarė Vanda Alek-
nienė, Regina Jautokaite, Dai-
va Karužaitė (pirmininkė), Ju-
lija Švabaitė-Gylienė ir Juozas
Mielulis. Premija buvo pa-
skirta už dailininkės gausią
meno kūrybą ir visuomeninę
dailės veiklą. Buvusi Kultūros
tarybos narė, šiais metais
idejo labai daug pastangų su-
organizuoti ir išvesti M. K.
Čiurlionio galerijos kolekcijos
paveikslus į Lietuvą. Nuvazi-
avusi pati į Lietuvą, padėjo or-
ganizuoti šios kolekcijos pa-
rodą Vilniuje, Radvilų rūmuose.
Dailininkė M. Stankūnienė
daug metų veda Čikagos Dai-
liojo meno instituto archyvą,
rinkdama dokumentinę me-
dziagą apie Lietuvos daili-
ninkus Amerikoje.

Dailininkės Stankūnienės
kūrybiniai darbai yra pagrįsti
stipriomis studijomis Čikagos
Meno institute, Bogan Col-
lege, dailininko Viktoro Petra-
vičiaus studijoje ir Lietuvos
dailės studijoje „69“. Ji baigė
Academy of Fine Arts. Jos pir-
moji personalinė paroda įvyko
1968 m. Balzeko lietuvių kul-
tūros muziejuje. Tais kūry-
bingais metais dailininkė da-

lyvavo Čikagos parkų paro-
doje ir laimėjo premiją už lino
raižinį „Pastorale“. Metais po
to ji laimėjo premiją Bogan
City College už lino raizinių
„Rugpjūtis“, o už tapybos kū-
rinį „Mano sodas“ Ridge Fine
Arts parodoje. Dailininkės
personalinė paroda vyko M. K.
Čiurlionio galerijoje Čikagoje.
Dailininkė vėliau laimėjo tris
Carson Pirie Scott galerijos
premijs. Jos kūryba buvo
įvertinta Amerikos lietuvių
dailininkų sąjungos. Jos mo-
zaika, grafika, tapyba ir bati-
ka laukiama išsivijos daili-
ninkų parodose. Ji ruošė
parodas ne tik Amerikoje, bet
Vokietijoje ir Australijoje.

Vėliau, susidarius teigia-
mom aplinkybėms, gausiai da-
lyvavo Lietuvos meno veikloje,
ruošdama parodas, puošdama
Lietuvos muziejus, galerijas,
sales ir bibliotekas savo tapy-
ba ir įvairiais meno kuriniais.
Lietuvos muziejams Magdale-
na Stankūnienė yra padovano-
jusi daugumą savo kūrinių. Ji
toliau dalyvauja Lietuvos ir
išsivijos meno parodose, ruo-
šia personalines parodas. Šiuo
metu jos batikos darbus gali-
ma pamatyti M. K. Čiurlionio
— 125 festivalio meno paro-
doje, kuri vyksta Lietuvių
dailės muziejuje, Lemonte.

Daiva V. Karužaitė

Dail. Magdalena B. Stankūnienė — vienintelė moteris šių metų JAV LB Kultūros tarybos premijų laureatų būryje. Antano Sutkaus nuotrauka.

Vytautas Strolia — muzikos premiijos laureatas

Gimė Mazeikiuose. 1939-
1941 m. lankė Šiaulių muzi-
kos mokyklą, 1943-1944 —
Dresdono konservatoriją. 1949
m. mokėsi Braunschweigo mu-
zikos mokykloje. 1953-1956 m.
lankė New England konser-
vatoriją Bostone. 1958 m. Bos-
tono universitete gavo baka-
laurą laipsnį. Ta proga jis
atliko fagoto rečitalį, progra-
mą įtraukdamas ir Julius
Gaidelio kvintetą pučiamie-
siams.

Vytauto Stroliaus veikla mu-
zikos dirvose apima tris atski-
ras sritis: diskografiją —
plokštelių rinkimas, grojimas
fagotu ir dirigavimas chorui.
Už ilgąmetį darbą diskografi-
jos srityje jam ir buvo paskirta
JAV LB Kultūros tarybos mu-
zikos premija. Jis surinko
vieną didžiausių išsivijos lie-
tuviškų plokštelių kolekciją.
Joje yra visos pokario lietu-
viškos išsivijos (nuo Australi-
jos iki Urugvajaus) plokštelių
rinkinys, o taip pat ir apie 80
proc. seniojo tipo (1907-1958)
trumpo grojimo plokštelių. Be
to, labai retas ir stambus šio
rinkinio skyrius (apie 500 vie-
netų) yra plokštelinė lituani-
ka, t.y. Lietuva, lietuvių svei-
tintaučių plokštelėse. Jo ve-
dama smulki lietuviškų plokš-
telių kartoteka su visa metri-
ka suteikė galimybę paruošti
*Lietuviškos diskografijos var-
dyną*, kuriame yra per 5,000
pozicijų. Jis taip pat paruošė
diskografijas įvairiomis temo-
mis: *Maironis lietuviškoje
gramafono plokštelėse* (1982
metai, 213 pozicijų), *Religine
muzika lietuviškoje gramafono
plokštelėse* (1987 metai,
449 pozicijos), *Vladas Ja-
kubėnas lietuviškoje gramafono
plokštelėse* (1988 metai, 64
pozicijos, išspausdinta knygoje
*Vladas Jakubėnas. Straipsniai
ir recenzijos*, Vilnius, 1994),
Anelės Valaitės diskografija (1992
metai, 138 plokštelės, kasetės ir kom-
paktiniai diskai), *Jeronimo
Kačinsko diskografija* (1997
metai, išspausdinta knygoje
Jeronimas Kačinskas, kurią
parengė muzikologė dr. Da-
nutė Petrauskaitė), M. K.

Čiurlionio diskografija, kuri,
minint jo 125-ąsias gimimo
metines, šiemet žada pasiro-
dyti atskiru leidiniu Lietuvoje.
Joje yra suregistruota per 800
visų, ligi šiol bet kur pasaulyje
pasirodžiusių, Čiurlionio gar-
sinų įrašų. Vytautas Strolia,
kaip lietuviškos dalies konsul-
tantas, talkino paruošime 7-ųjų
tomų diskografinėi enciklope-
dijai — Richard Spottswood
Ethnic Music on Records, Illi-
nois University Press, Urbana
& Chicago, 1979.

Muz. Vytautas Strolia.

Plokštelės kataloguodamas,
Vytautas suranda ir juokin-
gesnių dalykų. Vienoje plokš-
telėje Miko Vaitkevičiaus dai-
na „Piene“, lietuviškų ženklų
neturintios spausdintos iš-
spausdinta kaip „Piene“, o
vertėjas, nesigilinęs į dainos
turinį, išvertė pažodžiui: „In
the Milk“. Kitoje plokštelėje
yra užrašas: „Jūrininko arja
iš operos Trubadūras“. Lietu-
vis leidejas Čikagoje, ruoš-
damas perspausdinimui iš
Lietuvos gautą įrašą tik su
rusiškais užrašais, greitomis
perskaitė ne „Arija Manriko“,
bet „Arija mariako“. Maria-
kas — tai jūrininkas. Taip at-
sirado gerai žinomoje operoje
naujas personažas.

Fagotas buvo Vytauto Stro-
lios antras pomėgis. Tuo in-
strumentu groti jis pradėjo
mokyti Braunschweigo mu-
zikos mokykloje. JAV kariuo-
menėje 1950-1951 metais jis
grojo II šarvuotos divizijos or-
kestre Ft. Hood, Texas. Lan-
kydamas konservatoriją Bos-
tone, šalia kitų dalykų, fa-
gotą studijavo pas E. Pa-
nenką, o Bostono universitete
— pas Sherman Walt. Grojo
įvairiuose unijos orkestruose
Amerikos Rytuose. 1962 m.
kaip solistas koncerte su Clin-
ton Hill simfoniniu orkestru
New Yorke atliko Mozart
„Sinfonia Concertante“. Jis su-
organizavo pučiamųjų kvinte-
tus, su kuriais grojo Bostone
ir New Yorke. 1969 m. del
sveikatos reikalų nutraukė

Paulius Jurkus

fagotisto karjerą ir pradėjo
dirbti kompiuterių srityje.

Fagotas lėmė kai kuriuos
Vytauto gyvenimo įvykius.
Strolių šeimoje buvo daug mu-
zikuojama. Tėvas Juozas buvo
smuikininkas ir kompozito-
rius, motina Zenta — daini-
ninkė, o visi trys sūnūs — Vy-
tautas, Faustas ir Herkulis —
iš pat mažų dienų mokėsi mu-
zikos. Kai šeima atvyko į
pabėgėlių stovyklą — Uchte,
ten buvo tik progimnazija. No-
rint baigti gimnaziją, Vytau-
tui teko išsikelti į Watenstedt
stovyklą. Iš ten lengvai buvo
pasiekama Braunschweigo mu-
zikos mokykla. Pagrindiniu
instrumentu Vytautas pasirinko
fagotą. Kai prasidėjo emi-
gracija į JAV, Vytautui kaip
pilnamečiui, reikėjo atskiros
garantijos. Todėl jis atsirado
Amerikoje anksčiau už kitus
ir buvo pašauktas į kariuome-
nę. Čia jam padėjo fagotas. Jis
buvo paskirtas į diviziono or-
kestrą, su kuriuo išvyko į Vo-
kietiją. Ten jis pateko į ku-
rortinį miestelį Bad Krue-
nach, prancūzų zonoje. O bro-
lis Faustas tuo metu tarnavo
lietuvių Vytauto Didžiojo var-
do sargybų kuopoje, kurios
tarnybų apimtyje buvo ir tos
kareivinės su amerikiečių ka-
rine formuote bei orkestru, ir
fagotistu Vytautu. Tik Dievo
Apvaizda taip galėjo dalykus
sukloti: tai buvo ir džiaugs-
mas, ir liūdesys, nes gyvos
mamytės Vytautas jau nepa-
matė. Ji mirė 1951 m. liepos
10 d., kai Vytautas dar buvo
laive pakelii į Vokietiją.

Dviem broliams, artimai kar-
tu gyvenant, buvo lengviau
išgyventi motinos praradimą.
Tėvas su jauniausiu sūnum
Herkuliu po metų kitų išvyko
į Ameriką, o greitai iš ten
išsikėlė į Braziliją. Vytautas
jauniausiam broliui kurį laiką
atstojo ir tėvą, ir motiną. Bro-
lis Faustas iki 1956 m. pabaig-
os dar buvo Vokietijoje.
Pirmą kartą visi trys broliai
vėl susitiko Čikagoje, pirmoje
Tautinių šokių šventėje, ku-
rioje visi šoko tautinius šo-
kius.

Ir dar vienas Vytauto Stro-
lios pomėgis buvo chorinis di-
rigavimas. Tam jis turėjo gerą
pasiruošimą. Dirigavimo mo-
kėsi Vokietijoje, Boston uni-
versitete. Ten dar studijavo ir
orkestrinį dirigavimą. Jis va-
dovavo bažnytiniais chorams
Watenstedto ir Uchtės stovy-
klose Vokietijoje. Bostone
buvo Julius Gaidelio vyrų
choro akompaniatorius. New
Yorke 1964-1966 metais va-
dovavo Brooklyn Operetės
chorui. 1967-1975 metais va-
dovavo New Yorke lietuvių
vyrų chorui „Perkūnas“. Su
šiuo choru įrašė dvi ilgo groji-
mo plokštelės „Labą rytą“
(1972) ir „Kove galingas“
(1974). Pasaulinės parodos
metu 1964-1965 metais diriga-
vo jungtiniams lietuvių cho-
rams New York ir New Jersey
pavilnyose. Vadovavo ir
akordeonu grojo tautinių šo-
kių grupėms Vokietijoje. Bos-
tone ir New Yorke talkino
šokių grupėms kaip akordeo-
nistas.

To dar negana. Vytautas
buvo žinomas ir kaip radio
žurnalistas. 1967-1988 metų
tarpe jis paruošė 89 muziki-
nų komentarus arba foto-
montažus New Yorke „Laisvės
žiburio“ radiui. Prieš dve-
jus metus Vytautą užklupo
sveikatos negalavimai, ir ke-
letą savaičių jam teko praleis-
ti gydymo namuose. Nepai-
sant sulėtinto darbo tempo, jis
vis dar ieško naujų muzikos
įrašų.

Sveikų ir darbingų metų,
naujam šimtmečiui ateinant!

Kazys Skaisgirys

ČLM paskirta švietimo premija

Atkelta iš 1 psl.

Loreta; Šatienė Milda; Saulai-
tis kun. Antanas; Sokas
Ricardas; Stankevičius Vla-
das; Starinskienė Giedrė;
Strazdienė Rosita; Survilienė
Audronė; Tamulyaitė Birutė;
Tautkus Adomas; Tautkuvie-
nė Ligija; Turnerienė Rita;
Utz Andrius; Utz Marytė; Utz
Onutė; Utz Stefutė; Vaiči-
konienė Kristina; Vaišnys
kun. Juozas; Valaitienė Ri-
lana; Valaitienė Vakarė, Var-
nauskienė Rolanda; Vilimienė
Irena; VonBraun Larana; Von-
Braun Lisana; Zaboras Algis;
Zakarauskaitė Rasa; Žu-
kauskaitė Elytė.

Mokinius mokome pagal
Švietimo tarybos nustatytą
programą, naudojantis jos va-
dovėliais. Pradinės mokyklos
mokiniai mokosi lietuviškai
rašyti, skaityti ir kalbėti. Taip
pat mokosi gramatikos, istori-
jos, geografijos ir literatūros.
Aukštesniosios mokyklos pa-
mokos: lietuvių kalba, grozinis
skaitymas ir kalbėjimas publi-
kai (viešas kalbėjimas), geo-
grafija, Lietuvos istorija, lietu-
vių literatūra. Visi mokiniai
lanko tautinių šokių ir daina-
vimo pamokas. Mokytoja su-
pažindina su tautodailė bei
dvasiniu auklėjimu. ČLM
mokiniai dalyvauja mokyklos
programose. Per Vėlines visa
mokykla eina su žvakutėmis
ir koplyčia, kur pasimeldžiame
už numirusius. Kalėdoms
mokiniai paruošia Kalėdų
eglutės progą vaidinimeli, o
tėvų komitetas suruošia vai-
šes. Per Vasario 16 d. iš-
kilmingai paminime Nepri-
klausomybės šventę. Paminime
ir Sausio 13. Kovo 11 dieną
paminime, žiūrėdami video juos-
ta apie Lietuvos nepriklausomy-
bės atgavimo įvykius.
1997 m. pradėjome švęsti
Užgavėnės su persirengiais

ir spurgomis. Pirmus trejus
metus minėdavome Motinos
dieną, bet dėl laiko stokos
mokytojai pamini Motinos
dieną tik klasėse. Visas ben-
dras programas praveda
dešimtokai.

Mokykla pradeda ir baigia
metus Mišiomis. Pirmą dieną
mokiniai registruojasi, perka
knygas, sutinka naujus moky-
tojus ir trumpai paeigaminuo-
jami. Tėvai tuo metu renka
aptarti mokyklos reikalus, su-
sitinka su mokytojais. Jiems
pranešamos mokyklos tai-
syklės ir duodama bendra in-
formacija apie mokyklos eigą.
Paskutinę dieną mokiniai at-
sisveikina su mokytojais, prii-
ma pažymių korteles bei garbės
lapą scenoje per užbaigimo
programą. Su 10 klases mo-
kiniais atsisveikiname ir
įteikiame mokyklos baigimo
atestatus bei tėvų komiteto ar
Švietimo tarybos atmintines
dovaneles.

ČLM vyksta lituanistines
varžybas. Kasmet nuo sausio
iki kovo mėnesio galo, vyksta
skaitymo konkursas. Vasario
mėnesį mokiniai dalyvauja
rašymo konkurse. Keturių as-
menų komisija išrenka lai-
metojus, kurie apdovanojami
Lietuviško žodžio šventės
metu. Mokiniai taip pat daly-
vavo Čiurlionio piešinių kon-
kurse. Be mokyklos renginių
ir konkursų, ČLM mokiniai
kasmet dalyvauja Švietimo ta-
rybos rašinių ir piešinių kon-
kursuose.

Čikagos lituanistinė moky-
kla kasmet padeda paruošti
mokinius, norinčius priimti
Pirmąją komuniją ir kas ket-
verius metus — Sutvirtinimo
sakramentą. Čia dirba seselės
Laimutė Kabišaitė ir Ra-
mutė Naujalytė.

**Renata Butauskienė ir
Jūratė Dvilienė**

Koncertavo „Gintarinės bangos“

Pianistė Rosetta Senkus-Bacon

Klarnetistas Algirdas Budrius.

Spalio 28 d. Lietuvos am-
basadoje Vašingtone koncerta-
vo žymūs lietuvių klarnetininkas
Algirdas Budrius ir
pianistės Rosetta Senkus Ba-
con sukurtas dviejų atlikėjų
ansamblis, pavadinimu „Gin-
tarinės bangos“.

Gausiai į koncertą susirin-
kusi, publika klausėsi „Ginta-
rinų bangų“ atliekamus M. K.
Čiurlionio, B. Gorbulskio, C.
M. Veberio bei kitų lietuvių ir
užsienio kompozitorių kūri-
niams.

Ambasadoje vykusiam kon-
certe apsilankė JAV senato-
rius iš Utah Valstijos Robert
Bennett su žmona Joyce.
Garbingų svečių nuomone, lie-
tuvių atlikėjai pademonstravo
aukštą muzikavimo lygį.

Garsus klarnetininkas, Lie-
tuvos muzikos akademijos
profesorius A. Budrys ir Ame-
rikos lietuvaite, pianistė R.
Senkus Bacon, įkūrę kamerinį
ansamblį „Gintarinės bangos“,

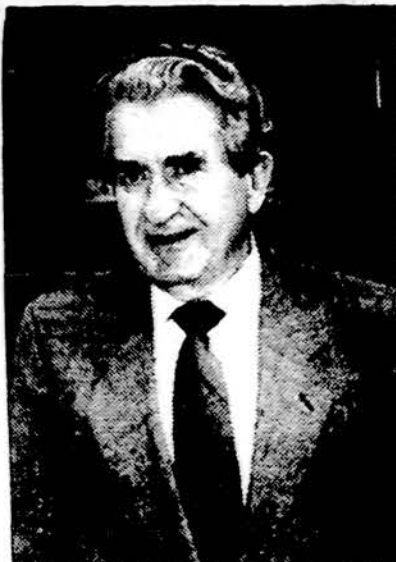
vykdė muzikinio bendradar-
biavimo projektus abiejose At-
lanto pusėse. Pasak atlikė-
jų, ansamblio pavadinimas
„Gintarinės bangos“ sieja Bal-
tijos gintarą su Amerikos „gin-
tarinėmis jėgų bangomis“, ap-
dainuotomis patriotinėje gies-
mėje „America the Beautiful“.

Po koncerto ambasadoje,
„Gintarinės bangos“ išvyko
koncertuoti į Philadelphia bei
kitus JAV miestus.

Šį rudenį Lietuvos amba-
sados pastangomis, Vašingtone
taip pat buvo surengti Lietu-
vos operos primadonos I. Mil-
kevičiūtės ir baritono M.
Žemaičio, solistės Juditos Lei-
taitės ir pianisto Gytio Ci-
nausko, vaikų trio „Trys Ti-
griukai“ koncertai, M. K.
Čiurlionio 125-ųjų gimimo me-
tinių minėjimas, atidaryta
Mindaugo Kavaliausko foto-
grafijų paroda.

Rolandas Kačinskas

Vytautas Volertas radijo tarnyboje

Rašyt. Vytautas Volertas.

Vytautas Volertas čia iš-
eivijoje yra bene vyriausias ra-
dijo darbuotojas. Jis dar Lie-
tuvoje patyrė, kaip reikia
rengti radijo programas. Jis
1943-1944 metais parašė, su
gimnazijos mokiniais sureži-
savęs, radijone atliko dvi
„Tėvynės garų“ ir dvi vaikų
valandėles.

Atvykęs į Ameriką, į Phila-
delphiją, 1949 metais, apsigy-
veno Petronėlės ir Domininko
Antanaičių kaimynystėje. Jie
turėjo savo radijo valandėlę.
Jie ir pakvietė talkinti tai va-
landėlę. Skyrė jam 5 minutes,
kurias jis sunaudavo kultu-
rinei veiklai puoselėti, padary-
damas tos veiklos apžvalgą.

Po metų ta programėlė
užsidarė. Dabar atsirado tuš-
tuma, nes žmonės jau buvo
pripratę prie radijo progra-
mos.

Tuo metu Philadelphiaje
buvo dar lietuviška Antano
Ziko programa, bet jis prastai
kalbėjo lietuviškai, skaitė tik
reklamas. Programa negalėjo
patenkinti neseniai į šį kraštą
atvykusių.

Kun. Stasys Raila, tuo metu
gyvenęs Philadelphiaje, neri-
mo ir ieškojo galimybių, kaip
suorganizuoti tinkamesnę ra-
dijo programą. Visą laiką apie
tai kalbėjo V. Volertui ir prof.
A. Saliui.

Prof. A. Salys sutiko su ma-

nimi, kad reikia naujos radijo
programos, bet iš kur gausi pi-
nigų?

Tuo metu kun. St. Raila ga-
vo garantiją iš vieno banko
Philadelphiaje, kad parems
programą. Tada ir pradėta or-
ganizuotis. Surado 4 žmones,
kurie pakaitomis paruoš pro-
gramą. Tai buvo: prof. Anta-
nas Salys, prof. Jonas Puzi-
nas, Kostas Ostrauskas, V.
Volertas.

Nauja radijo programa —
„Bendruomenės balsas“ —
pradėjo veikti 1953 metais.

V. Volertas 1955-1961 me-
tais gyveno Baltimorėje, ten
talkino Juškaus ir Laskauskio
lietuviškai radijo programai.
Grįžęs į Philadelphia, vėl
įsijungė į jau gerai pažįstamą
„Bendruomenės balsą“ ir jam
talkina iki dabar. Jis yra vie-
nas programos paruošėjų. Jis
dirba savarankiškai: surenka
vietos žinias, skelbimus, kas
vyksta Lietuvoje, išsivijos tel-
kinių, kalba apie kultūrą, vi-
suomeninę veiklą. Parenka
ir muziką. V. Volertas propa-
guoja klasikinę muziką. Jau-
nimas gi mėgsta trankią pra-
moginę muziką.

V. Volertas ir radijo stotį at-
vyksta pasiruošęs, susirin-
kęs reikiama medžiaga. Skaio-
to stotyje prie mikrofono
įkalbėtų garsiausių nenau-
doja. Skaio aiškiai, patrauk-
liai.

Jo parengtos programos turi
pasisekimą, klausytojų yra
mėgstamos, mėgstama ir jo
klasikinė muzika.

Dabar „Visuomenės balsas“
turi 10 redaktorių, kurie iš
eilės parengia programą ir ją
patys skaio radijone.

V. Volertas yra rašytojas,
išleidęs keletą romanų, apy-
sakų, gavęs premijų už gro-
žinės literatūros kūrinius. Yra
ir žurnalistas — publicistas,
parašęs daug straipsnių ak-
tualiom temom. Jis yra visuo-
menininkas, aktyviai dalyvau-
ja Lietuvių Bendruomenėje,
buvo jos krašto tarybos pirmi-
ninkas, ejo ir kitas pareigas,

rengė konkursus, suvažiavi-
mus, reikiąsi Lietuvių fronto
bičiulių sąjudyje, skaito pa-
skaitas. Tad ir radijo pro-
gramų tarnyboje jis užima
svarbią, dėmesio vertą vietą.
Jis paliečia svarbius, aktua-
lius klausimus, supažindina
su kultūros reikalais. Progra-
ma suteikia aktualią lituanis-
tiką. Jo sušildytas žodis kla-
usytojus palydi į gražesnę Lie-
tuvos ateitį.

Buvom alkani, bet turėjom dvasinio maisto

Paskutinėmis lapkričio dienomis, Čikagoje prasidės X teatro festivalis. Į šią jubiliejinę šventę susirinks gražūs būrys svečių, bendraminčių, teatro mėgėjų. Žiūrovai galės mėgautis aistringų, permainingų, nuotaikingų gyvenimų scenoje. Koks bebūtų spalvingas, magiškai patrauklus aktorius gyvenimas scenoje, užkulisje jis yra skaudus ir alinančiai sunkus. Šiandieną tu — karalius ir valdai žmonių likimus, didžiulius turtus; rytoj tu — vargšas elgeta ir maldauji duonos trupinėlį iš tosios minios... Viskas taip pat, kaip ir gyvenimo scenoje. Režisierius — burtininkas savo galia kiekvieną veiklą paryškina, sureikšmina, sudeda pagrįdinius akcentus ir mes žavimės scenos šedevrais. Režisierius — tas žmogus, nuo kurio priklauso, ar teatras yra, ar jo nėra.

Nepriklausomoje Lietuvoje stambiomis teatrinėmis figūromis buvo K. Guskas, J. Vaičiūnas, A. Sutkus, A. Oleka-Zilinskas, R. Juknevičius, A. Jakševičius ir kiti. Apie juos dabar rašoma, jų vardai minimi. O nepriklausomos Lietuvos jaunoji teatrali karta, de ja, lyg ir nuėjusi užmarštin. Be abejo, tam pasitarnavo ir zvarbus šiaurės vėjai, išpušę jaunus žiedus iš gimtosios šalies po visą pasaulį. Džiugu, kad tie vėjai neįstengė užgesinti jų meilės teatrui, scenai. Gyvendami svetur, jie liko ištikimi Teatro muzai. Tai aktoriai, režisieriai — S. Pilka, S. Santvaras, A. Skėma, B. Pukelevičiūtė, J. Blekaitis ir kiti.

Šiandieną, artinantis X teatro festivaliui, aš norėčiau pristatyti ne tik teatralams, bet ir visai plačiai visuomenei nepriklausomos Lietuvos teatro augtinį, diplomuotą režisierių, literatūros kritiką, recenzentą, žurnalistą, vertėją, poetą Jurgį Blekaitį.

Taigi, prieš jus, gyvenimo scenoje — Jurgis Blekaitis. Jis ir karalius, ir juokdarys, ir juodadarbis, ir ponas, plunksnos meistras. Jis, valdantis teptuką drobeje ir kerinčiai dainuojantis romansus, santūrus ir iki begalybės drovus... Gal tokie švelnūs pasteliniai potėpiai tikti jo atvaizdai. Bet paveikslas būtų iškraipytas, jei nebus atskleistas svarbiausias ir ryškiausias bruožas, kuris nusako jo visą esmę — meilę ir ištikimybę teatrui.

Gyvenęs, augęs, brendęs, kūręs trijų epochų teatruose — nepriklausomoje Lietuvoje, Vokietijoje, Amerikoje — teatru gyvena ir dabar.

O toji paslaptinėgi mūza jį pakerejo ir užburė nuo jaunumės. Vaikystėje jis atbėgavo į Kauno Valstybės teatrą, už 50 centų balkone, sulaukęs kvėpavimą stebėjo, kas vyksta scenoje. Vėliau mokėsi „Aušros“ berniukų gimnazijoje. Čia pradėjo žengti pirmuosius teatrinis žingsnius — vaidino „Aušros sūnuose“. Teatras traukė, bet masino ir knygų pasaulis. Kaip prisimena pats J. Blekaitis — skaitė daug ir lietuviškai, ir rusiškai (mama buvo lenkė, kalbėjo rusiškai, taigi abi kalbos buvo puikiai žinomos). Žavėjosi Lermontovu, vėliau Hugo Paryžiaus Dievo Motinos katedra, Jeseniū, A. Achmatova, Dostojevskiu, Tolstojum ir kitais. Be knygų neįsivaizdavo gyvenimo. Įstojęs į VDU Humanitarinių mokslų fakultetą, stropiai lankė paskaitas ir sėmėsi mokslo išminties iš V. Mykolaičio-Putino, V. Krėvės-Mickevičiaus, P. Skardžiaus, L. Karsavino. Mokėsi prancūzų ir italų kalbų — prof. V. Dubas, Michelis...

Lengvas nerūpestingas gyvenimas nutrūksta su tėvo mirtimi. Ir jau antram kurse J. Blekaitis turi užsidirbti pragyvenimui — dirba korepetitorium. Tenka sau palengvinti studijas — iš romanistikos pereinant į slavistiką, ir čia keliai suveda su talentingu profesorium, teatro specialistu, rašytoju Biliu Sruoga. Jis įkuria Teatro seminara — tai buvo talentingų jaunų literatų klubas. Vėliau Bilius Sruoga įkuria prie universiteto vaidybų studiją. Šiai studijai vadovauja režisierius Algirdas Jakševičius, kuris galutinai subrandino jaunojo studento širdyje pasėtą meilės teatrui sėklą. Pats J. Blekaitis prisimena, kad gyvenimo tarpsnis, praleistas su šiuo profesionaliu režisieriumi, buvo vienas maloniausių ir giedriausių jo gyvenime. Jaunieji aktoriai dirba negailedami savo jėgų — pastatoma O. Neillo „Marko milijonai“, vėliau O. Neillo „Kur kryžius padėtas“. Patys aktoriai nusivylę debiutu, bet žada dirbti ir kurti naujus vaidmenis. Deja, istorijos ranka pakoreguoja įvykius. Klasika ir gudrumai rusai įleidžia šaknis Lietuvoje. Ramiu kū-

rybingam gyvenimui ateina galas. Humanitarinis fakultetas perkliamas į Vilnių. Skaudus nusivylimas — subyra Teatro studija. Jurgis Blekaitis dirba bibliotekoje ir persikelia į Vilnių. 1940 m. jis priimamas į R. Juknevičiaus vadovaujamą Valstybės teatrą Vilniuje. Čia turi keletą vaidmenų. Vėliau, užėmus Lietuvą vokiečiams, jis tęsia studijas universitete. Tik dabar jis jau teatro žinovas — lanko keletą svarbių kursų. Jo didžiausiam sielvartui, nuo šiltinės, miršta mokytojas ir draugas Algirdas Jakševičius.

Profesorius Bilius Sruoga, sužinojęs, kad jo studentas ruošiasi rašyti diplominį darbą apie savo mokytoją, palaiko jo iniciatyvą ir paskatina rašyti. Taigi diplominio darbo tema — „Algirdo Jakševičiaus teatro menas“. Tai buvo savotiškas nusilenkimas, pagarbos išreiškimas savo mokytojui. Sekmingai apsigynus darbą, jis gauna teatrologo diplomą.

Karo metu Jurgis Blekaitis vaidina „Vaidilos“ teatre. Jį pradeda traukti ne aktorius, o režisieriaus darbas. Galbūt pradėjo pildyti pranašiški mokytojo žodžiai, kad jis bus talentingas režisierius. Ir jis imasi nelengvo režisieriaus darbo — pastato Musset „Marjanos kaprius“. Nuo šio pastatymo jis suvokė savo tikrąjį pašaukimą.

Deja, karas ir vėl sutrukdė įvykdyti planus — teko bėgti nuo rusų okupacijos į Vokietiją. Metai blaškymosi — Drezdenas, Berlynas, Švabijos Alenas. Vėliau gyvenimas bity zonoje, Detmoldo priemiestyje. Čia sukurė bendraminčių teatrų būrelį, pasivadino „Aitvaro“ vardu. Kartu su H. Kačinsku surengė lietuvių prozos ir poezijos vakarą. A. Rūkas parašė eilėmis nostalgiką kaimo vaizdelį — „Dundulis ir Bubulis“. Jurgis Blekaitis režisavo šį spektaklį. Premjera buvo Detmoldo, o vėliau kelionės po anglų ir amerikiečių zonas. Suvaizdinta apie 35 spektaklius. Pats J. Blekaitis prisimena — buvo fiziškai sunku, sėdėdavome sunkvežimyje ir dardėdavom po stovyklas, bet nuotaika buvo džiaugsminga, pakili. Jie buvo laukiami ir mylimi. Vėliau, pablogėjus gyvenimo sąlygoms, grupė subyrėjo. J. Blekaitis atsidūrė Hanau. Čia jis režisuoja jaunų entuziastų

Lietuvos Nacionalinis Operos ir baleto teatras š.m. spalio 8 d. pristatė publikai pirmąją rudens sezono premjerą. Teatro scenoje atlikta Piotro Čaikovskio operos „Pikų Dama“, pagal Aleksandro Puškino apysaką, eskizą. Trijų veiksmų pastatymo muzikinis vadovas ir dirigentas buvo teatro vyriausiasis dirigentas Liutauras Balčiūnas. Operos eskizą režisavo Gintaras Varnas, scenografiją sukūrė dailininkė Marta Vosyliūtė, kostiumus parinko Jolanta Rimkutė. Nuotrakoje centre — sol. Inesa Linaburgytė. Vladimiro Gulevičiaus nuotrauka (Elta)

grupe „Atžalynas“. Buvo pastatyta K. Binkio „Generalinė repeticija“, V. Adomėno „Svetimos plunksnos“, Moliere „Tariamasis ligonis“, Clifford Odets „Raketa į mėnulį“. Jurgis Blekaitis gyveno Hanau lageryje, o taip pat dažnai lankydavosi ir gyveno Freiburge. Čia buvo daug gražaus, kūrybingo, pertekusio spalvingomis nuotakomis jaunimo — broliai ir sesuo Nagiai, A. Nyka-Niliūnas, J. Kaupas, V. Ignas, J. Abramkaitė, D. Jasaitė ir kiti. Įkurta dailės mokykla. Be dailininkų, ją lankė ir prijaunantys menai. Pats Jurgis Blekaitis lankė paskaitas ir mokinio teptuką. Jis su juoku prisimena, kaip, priešdami ne studijoje, o lauke buvo užklupti vieno kaimiečio vokiečio. Tas, apžiūrėjęs jau baigiamus paveikslus, pasirinko ne profesionalių dailininkų, o būtent jo. Ir prašė parduoti...

Su jautriu nuoširdumu Jurgis Blekaitis prisimena tuos „alkanus“ laikus: „Gyvenome skurdžiai, bet diskutuodavom apie literatūrą, teatrą, meną, skaitėm kūrybą, filosofavom, kalbėjom apie ateitį. Džiaugėmės tuo ką turėjome. Mes buvome alkani, bet dvasinio maisto turėjome. Vyravo kažkokia magiška, geranoriška kūrybinė galia...“

Kaip ir daugelis Lietuvos jaunuolių, jis Amerikos krantus pasiekė 1949 metais. Pradžiai New Yorke, bet po to buvo pakviestas į Čikagą. Čia įsikūrė atžalyniečiai. Su jais ir kita grupė jis dirba, režisuoja. Bet tai būna darbas laisvalaikio — vakarinės valandos, savaitgaliai. Visų pirma teko pelyntis duoną, dirbant įvai-

riuose darbuose. O jie nebuvo romantiški ir pasakiškai lengvi — tai ir cinko fabrikas, krovelas — sandėlyje, pardavėjas — baldų krautuvė, netgi „ekspozantas“ muziejuje.

Nors ir išvargintas sunkios darbo dienos, vis dėlto skubėdavo į teatrą, įkvėpti gaivaus oro, pasinerti į meno pasaulį. Vėliau pastatė „Svetimos plunksnas“ ir „Raketą į mėnulį“. Nuvyksta į Montrealį ir kartu su ten esančia grupe pastato A. Skėmos „Živilę“, Čikagoje su kita grupe buvo taip pat pakartotas „Živilės“ pastatymas. Vėliau pastato dramą „Anna Christie“. Teatrinis gyvenimas nėra lengvas ir Amerikoje. Tenka dirbti su rusų, lietuvių ir amerikiečių teatrinėmis grupėmis, blaškytis iš vieno miesto į kitą. 1952 metais persikelia į New Yorką, kartu su H. Kačinsku ir A. Skėma įkuria jaunimo studiją. Režisuoja Cronin „Jupiteris juokias“. Su rusų teatro aktorais režisavo Volkovo „Pabėgėlius“, su amerikiečių „Showcase“ grupe pastato J. Giraudoux „Amfitrionas“.

Jurgio Blekaitio gyvenimas šiek tiek pasikeičia, kai gauna laisvą samdomo bendradarbio vietą „Amerikos balse“. Darbas buvo įdomus — tekdamas skaityti tekstus, pačiam rengti pranešimus. Vėl atsirado nutrūkęs ryšys su tėvyne. Jis nešė laisvą žodį Lietuvos žmonėms. Nuo 1956 metų tampa pastoriu „Amerikos balso“ lietuvių skyriaus tarnautoju. Jau sunkiau buvo ištrukti ir atsakyti pamėgto įdomaus darbo. Bet su teatru neatsiseikina. Iš Vašingtono nuvyksta į Čikagą ir talkina režisieriui D. Sruogaiti, pastatant K. Ostrausko „Pypkę“, o pats pastato to paties dramaturgo „Duobkasių“.

Jurgio Blekaitio talentas atsiskleidė ne tik teatriname gyvenime. Jis garbino ir poezijos muzą. Išleido dvi poezijos knygas — *Vardai vandenims ir dienoms* (1954 m.), o antra *Rudens ritmu* (1979 m.). Savo plunksną išbandė ir kaip recenzentas, bendradarbiavo *Metmenyse*, *Aiduose*, *Margutyje*, įvairiuose laikraščiuose. Vertė Cz. Miłoszą, J. Brodskį, I. Ivašką.

Lietuvoje praėjusiais metais pasauli išvydo vienas stambiausių ir svarbiausių Jurgio Blekaitio kūrinių: monumentalioji studija *Algirdas Jakševičius — teatro poetas*. Teatrinis žinių gausa ši studija prilygta enciklopedijai. Valstybės teatro istorijos raida perteikta per pagrindinių režisierių gyvenimus. Čia yra svarbių ir tikslų faktų, kuriuos galėjo užfiksuoti, tik tuomet gyvenęs ir dirbęs, menininkas. Jis tar-

VYTAUTĖ ŽILINSKAITĖ ATVYKSTA Į JAV

Prozininkė, satyrinė Vytautė Žilinskaitė skaitys savo kūrybą Lietuvos fronto bičiulių Los Angeles samborio pakviesta, š.m. gruodžio 3 d., sekmadienį, Sv. Kazimiero parapijos salėje skaitys savo kūrybą. Su viešnia supažindins rašyt. Alė Rūta, programoje dalyvaus ir akt. Ema Dovydaitytė, pokalbiui su rašytoja vadovaus Juozas Kojelis.

Vytautė Žilinskaitė, kaip prozininkė-satyrinė, spaudoje pradėjo bendradarbiauti 1950 metais. Išleido eilėraščių rinkinį *Nesustok, valandele*, dokumentinę apysaką *Mano nepažįstama stiprėnė*, fejletonų, humoreskų ir parodijų rinkinius: *Ne iš pirmo žvilgsnio*, *Ir aš ožius ganiau!*, *Angelas virš miesto*, *Romantikos institutas arba pafilosofavimai*, *Humoreskos*, *Paradoksai*, *Paveikslas*, *Kvaitulys*.

Rašė kūrinių vaikams — *Lėdinė fej*, *Robotas ir peteliškė*, *Gaidžio kalnas*, *Kelionė į Tandariką*, *Tik niekam nesaiky*, *Berniukas iš albumo*, *Stebuklingas apsiastas ir daug kitų*. Paskiausia pasakų knyga — *Nebijokė*.

X TEATRO FESTIVALIS

JAV Lietuvos Bendraminčių Kultūros Taryba

2000, Lapkričio 22-24-25-26

Jaunimo Centre - Čikagoje

Vakaras su Kauno Valstybinio Akademini
dramos teatro aktoriumi Petru Venslovu
Lapkričio 22 d. 7.30 val.

"KAIMYNAS" Margo Juknevičius
Čikagos "Zalnickė"
Lapkričio 24 d. 7.30 val.

"SIAPUS UZDANGOS" Vytautas Vitas
Hamiltono "Vokuras"
Lapkričio 25 d. 20.00 p.p.

"AUDRA GIEDROJE" A. Rukauskas
Leopoldo "Alvaras"
Lapkričio 26 d. 7.30 val.

"ŽVAKIDĖ" Antanas Skėma
Los Angeles Dramos Samboris
Lapkričio 26 d. 20.00 p.p.

Zinoma dailininkė dail. Petrus Venslovą
Lapkričio 26 d. 19.00 val.

Dail. Vincas Lukas. X JAV LB Kultūros tarybos Teatro festivalio plakatas.

Jurgis Blekaitis Maironio lietuvių literatūros muziejuje prie jam skirtos ekspozicinio stendo.

Jurgis Blekaitis su žmona Gražina.

Antanas Lipskis

ŽODIS

*Iš maurų kilęs, mano žodi,
nebūk penėjimo liga,
būk išgydoma teisybė ...
Katarsio ratas sukasi laike,
kaip neužgesinama baladė.
Išeik iš dūminės klaidos,
iš laimės tankumynės ...
Jau saulė degina lapus
į rudenį paslinkus gatvė ...
Sudegink mus visus,
sudegink nekantrumo dvasią.*

*Iš maurų kilęs, mano žodi,
paklydes kelyje į tiesą,
nebūk einantis greta
apskūręs nugaltas sapnas.
Greičiau praeiki nematytas
pro skiemenų eiles,
tenai numirėlių išdilęs raštas,
laidoja gėles ...
Išeik dar laikui nesibaigus,
sudegink pinkles už mane,
ir mano tuščią klastą ...*

*Iš maurų kilęs, mano žodi,
pagautas bėgime į ratą,
išmesiu aš tave devintą kartą,
lyg bangą šėlime,
prie jūros svetimos ...
Priimk lengvai smėlėtą kraštą
savo likime,
kur auga viksvos aštrios,
panašios į putojančias gėles,
sukurk iš naujo mano dvasią —
Iš maurų kylančias eiles ...*

ŽIEMA

*Persiuvau visas sagas,
surinkau išbarstytas knygas,
tai mano pirmutinis džiaugsmas...*

*Tuoj sugrįš pusnyčių vėles,
nuleis miglas ant ežerų,
ir bus sunku
kalbėti apie meilės vienatvę —
paliktą prie šaltų vandenų.
Jaučiu:
sniego posmai eilėraščių rašo,
apie rogių nakvynę —
bus ji
pašėlusiai slidi*

*Užsagstysiu sagas.
Neleisiu žiemai užkasti
to nuskurusio dagio
(aš vargstu jame).
Neleisiu
įeiti į širdį:
dar neišmokau žaisti
ledine kalba.*

Antanas Lipskis. „B-Flat“. 1996. Tempera

Antanas Lipskis. „Neviltis“. Aliejus

DIDMIESTIS

*Šiame mieste
esi panašus į dangoraižio
augantį žvilgsnį
(viršutiniame aukšte)
su šešiais milijonais žmonių ...
Jei dar pridėsi
parkuose miegančius suolus
ir dienos karštį —
suskaitys
gal visus —
muziejaus ateinančios kartos ...
Čia gyvenu
kaip akmuo —
Kristoforo neštas per upę,
ir skaičiuoju
kiekvieną plaukiantį lašą.
Jei jie nejudėtų,
būtų lengviau,
bet jie skuba ir skuba
Todėl nemėgstu
to judesio klaidos.
Nemėgstu šio didelio miesto.
Čia viskas suvaržo mane.
Išpaustas į milžino delną,
kad skundą išgirstų
tik aikštėse užkastas šauksmas,
tik aštrių bokštų
smailūs kyšuliai,
sirenų
mirtinas kauksmas...
Tad nemėgstu
Šio didelio miesto.
Gyvenu,
kaip seniau,
žaliajam sodžiaus pavėsy.
Nameliai vaikšto mano alėjom.
Už lango —
puiki Šatrija!*

DUNDĖJIMAS Į SPŪSTĮ

*Traukiniai, traukiniai ...
dar vakar ir aš keliavau ...*

*Susigūžę ankštai
dundėjom
tolyn ir tolyn —
nuo savęs;
artyn ir artyn —
prie savų,
kad į spūstį,
kaip liūtį
įgriuvo,
pajutom,
kaip plaka širdis ...*

*Tikekim —
gyvenimas čia nesustos ...*

*Prižadėk, nors trumpai,
važinėti šitais traukiniais,
dundėjimas bus
tikrai mūsų.*

Už lango sninga kalnais.

Įvertinami Lietuvos mokslininkų darbai

Į *Draugo* bendradarbio Algimanto A. Naujokačio klausimus atsako Lietuvos Mokslų akademijos prezidentas akademikas Benediktas Juodka.

— Svarbaus įvertinimo Briuselyje susilaukė grupė Lietuvos mokslininkų už naujus ir svarbius darbus ląstelių biologijos, lazerių fizikos, kompiuterijos srityse. Kokios tarptautinės institucijos taip aukštai įvertino šiuos mūsų mokslininkų darbus?

— Prieš metus Europos Komisija nusprendė atrinkti Centrinėje ir Rytų Europoje 30 mokslo centrų, suteikti jiems išskirtinių mokslo centrų (centres of excellence) statusą ir skatinti jų integraciją į Europos mokslo sistemą. Šiame didžiuliam konkurse dalyvavo 185 Centrinės bei Rytų Europos mokslo ir studijų institucijos arba jų padaliniai, kurių mokslo pasiekimus vertino 19 tarptautinių ekspertų. Iš Lietuvos paraiškas pateikė aštuonios institucijos. Po tarptautinės ekspertizės buvo nartata išskirtinių mokslo centrų statusą suteikti 34 institucijoms. Iš Lietuvos į šį garbingą sąrašą pateko tik Vilniaus universitetas, kurio biochemikai ir lazerinės fizikos specialistai pateikė projektą „Ląstelės biologija ir lazeriai: naujų technologijų link“. Beje, praeitais metais šių padalinių bazėje UNESCO įsteigė išskirtinį gamtos mokslų ir studijų centrą. Todėl Europos Komisijai buvo teikiama paraiška šio UNESCO pripažinto Vilniaus universiteto centro vardu.

— JAV, Kanados, kitose šalyse gyvenantiems lietuviams mokslininkams, visiems užsienio lietuvių dienraščio *Draugas* skaitytojams būtų įdomu išsamiu sužinoti apie svarbiausius minėtų sričių mokslininkus ir jų aukštai įvertintus darbus.

— Vilniaus universiteto biochemikai tiria nukleorūgščių ir baltymų kompleksus, tame tarpe ir eukariotų genomo struktūrinę organizaciją. Vienas iš objektų yra ir vėžinės ląstelės, kurių atskirų genų veiklos reguliacijos mechanizmų žinojimas gali leisti sukurti naujus „molekulinius“ vėžio gydymo metodus. Beje, biochemikai kartu su lazerių fizikais ir onkologais vykdo bendras Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo finan-

suojamas programas. Biochemijos ir biofizikos katedros mokslininkus domina ir biologinių polimerų patekimo į ląsteles mechanizmai ir energetika, dirbama ir ekologinės biochemijos srityje. Įdomūs darbai susieti su nukleorūgščių pirmtakų brendimo mechanizmu, rūgštinio šoko bakterijose indukuotų biopolimerų tyrimais. Bendradarbiaujama su JAV, Vokietijos, Suomijos, Švedijos, Norvegijos ir kitų šalių mokslininkais. Šiuo metu net šeši katedros darbuotojai dirba užsienyje. Tikimės, kad nors dalis jų sugrįš į Lietuvą.

Lazerių fizikos ir optinių technologijų darbai Lietuvoje turi galias ištakas. Optikos ir spektroskopijos mokslinius tyrimus tarpukary Vytauto Didžiojo universitete pradėjo prof. Povilas Brazdžiūnas. Vėliau jo rūpesčiu šie darbai buvo plėtojami Vilniaus universitete ir išsiliejo į plačią moderniosios optikos srovę. Čia ypač sėkmingai tyrinėjamas lazerinės spinduliuotės poveikis kristalams, skysčiams, dujoms, o taip pat biomedicininiam objektams. Platų pripažinimą pasaulyje įgijo ir Lietuvos Respublikos mokslo premijas pelnę Vilniaus universiteto Lazerių tyrimo centre sukurti labai trumpų šviesos pliūpsnių lazeriniai spinduliai, o taip pat tolydžiai keičiamos spalvos lazeriai.

— Kokią reikšmę mokslui ir praktikai turi ir turės ląstelių biologijos, kitų sričių moksliniai tyrimai ir atradimai?

— Kiekvienas naujas faktas apie gyvojo pasaulio funkcionavimo molekulinius principus yra reikšmingas indėlis į fundamentaliųjų mokslą. Todėl Vilniaus universiteto kolegų skelbiami darbai tarptautinėje spaudoje rodo jų lygį ir nemažą indėlį į atskirų mokslo šakų žinių aruodą. Be fundamentaliųjų tyrinėjimų niekada neatsiras ir naujų gautų žinių praktinio pritaikymo. Tik atradus naujus nukleorūgščių apykaitos fermentus galėjo atsirasti genų inžinerija ir jos pasekoje modernios biotechnologijos pramonė. Jos dėka šiandien gaminama eilė medicinai būtinų preparatų. Be fundamentaliųjų atradimų ne-

būtų įmanoma kurti transgeninius augalus, kurie gali padėti išspręsti maisto trūkumo problemas. Tik naujų atradimų dėka baigiama ištirti žmogaus genomo struktūra, kurio žinojimas ateityje leis diagnozuoti įvairias genetines ligas. Taigi, atradimai ląstelių biologijos srityje leidžia manyti, kad besibaigiantis XX amžius įeis į mokslų istoriją kaip biologijos amžius. Manau, kad tam tikrą indėlį į pasaulio žinių lobyną įneša ir Lietuvos biochemikai.

Daugiaspalviai lazeriai šiuo metu plačiai naudojami mokslinėse laboratorijose gyvybės veiksmus sudėtingose biologinėse molekulėse tyrinėti. Lietuvos mokslininkams pavyko smulkiai išnagrinėti ir sukurti fotosintezės pradinius procesus nuo kurių priklauso augalų ir kai kurių bakterijų gyvavimas. Buvo sukurti nauji vėžio terapijos, lazerių chirurgijos bei medicininės diagnostikos metodai. Šiuo metu Lietuvoje pelningai dirba 15 lazerių technologijos bendrovių, kurios gamina įvairių rūšių lazerius ir lazerinę įrangą. Ši produkcija eksportuojama į JAV, Japoniją, o taip pat į Vakarų Europos šalis. Tokios lietuviškos lazerių bendrovės kaip EKSM, EKSP, Šviesos konversija, STANDA gerai žinomos pasaulio mokslinių prietaisų rinkoje. Svarbu tai, kad lazerių fizika Lietuvoje eina ne tik fundamentaliųjų tyrimų keliu. Dešimtmečiais kauptas mokslinis potencialas išsiliejo aukštųjų technologijų gaminiams, kurie spartina Lietuvos kelią į Europos Sąjungą.

— Žinia apie svarbų minėtų mokslininkų darbų įvertinimą Lietuvą pasiekė maždaug Sidnėjaus Olimpiados dienomis. Medalius pelnę sportininkai mūsų vyriausybės buvo pažymėti milijoninėmis sumomis. O kokio dėmesio ir įvertinimo susilaukė mūsų mokslo „olimpiečiai“? Kokio dėmesio ir paramos mokslui tikėtis iš naujosios Lietuvos vyriausybės, pagaliau iš išeivijos fondų?

— Vilniaus universiteto mokslininkų pripažinimą Europos Komisijos išskirtinių mokslo centrų atrankos konkurse mes laikome kaip aukso medalį „mokslininkų olimpiadoje“. Todėl sužinojė, kad Lietuvos vyriausybė pažadėjo dosniai apdovanoti Sidnėjaus Olimpiados prizininkus, mes kreipėmės į premjerą A. Kubilių, kad neužmirštų ir mokslininkų laimėjimo. Deja, atsakymo kol kas negavome. Naujajai vyriausybei palinkėčiau, kad ji ne tik deklaruotų mokslo ir studijų prioritetus, kas nesunku daryti ant popieriaus, o realiai suprastų, kad išsimokslinę žmonės yra tautos ateitis, ir kad investicija į mokslą ir švietimą yra patikimiausia investicija. Pagaliau, didžiuliai pinigai yra sukaupiti ir įvairiausiose išeivijos fonduose. Ar visada efektyviai jie naudojami? Mančiau, kad pvz. Lietuvos Tautos fondas galėtų paskirti kiek tai lėšų ir mūsų naujam Vilniaus universiteto išskirtiniam mokslo centrui, kuris verčiasi, nepaisant — pasaulinio pripažinimo, labai sunkiai.

Lietuvos Mokslų akademijos prezidentas akademikas Benediktas Juodka. V. Valuckienės nuotrauka.